

Петя Александрова

Алцек Мишев

и другата трева

Остава много нещо,
защото няма време,
до другата трева
довиждане и всичко.

Биньо Иванов

Кадр от филма „Да летиш с плавници“, 2023 г., реж. Мария Аверина

Още в началото сме потопени във визуалния свят на артиста Алцек Мишев с рибките, които пуска в петолиннето, и вълните, които прави по съвсем елементарен начин – с химикалка. Няма да представям тук художника, който, слава богу, отскоро (спрямо емигрирането му през 1971 г.) е редовно показван в България. Произведенията му имаха своите близки срещи с публиката първо в галерия *Swimming Pool* в София през 2019 г., последвани от мащабна изложба през 2021 г. в НГ „Двореца“ по повод 80-годишния му юбилей, а миналата година – в паралел между платната на двамата приятели „Свободата вътре и вън: Иван Кирков и Алцек Мишев“ в галерия „УниАрт“ към НБУ. Съответно Алцек Мишев подобаващо присъства в медийното пространство. Фокусът ми по тази причина е само върху посветения на него филм, изстрадан няколко години отпреди пандемията и своеобразен тласък както за първата изложба, така и за неговото завръщане у дома. Защото, отвъд почтителния портрет на един оригинален артист, това е идеята и акцентът на режисьорката Мария Аверина – завръщането у дома.

Артистичните акции на Алцек Мишев в Италия и по света присъстват в „Да летиш с плавници“ благодарение на адекватното документизиране от институции и личния архив (предполагаемо негова и на семейството му заслуга). Само по себе си подобно

уважително отношение към съхранението на ефимерната следа от творческите прояви е необходим за съвременния българин урок по визуална култура. Следващата стъпка е културата на режисьорката да открие, изгледа, побере и подреди наличния материал от, за и около артистичните практики на Алцек Мишев, като добави своите оригинални фрагменти, където е имала възможност да снима. От една страна, тя спазва хронологичната и йерархична структура, която е задължителна за добросъвестен документален портрет с научнопопулярна и познавателна стойност – няма пропуснат важен проект на Мишев, изграден е и контекстът на международните му и национални участия. От друга, Мария Аверина хитроумно композира разказа си на поетичен принцип, уповавайки се на великолепното стихотворение „До другата трева“ на Биньо Иванов. Повод ѝ дава самият герой, който в младостта си е дружил все с литератори – Биньо Иванов, Катя Йосифова, Светлозар Игов, Михаил Неделчев, Кирил Кадийски (последните трима осъществяват срещата си с него пред камерата след десетилетия раздяла). Но всъщност така тя ни представя авторски ключ към вътрешния свят на Алцек Мишев, пропит от ирония и самоирония. Зрителите виждат и усещат оставеното „много нещо“, направено с „нищо работа“, което е „всичко“, но вече „няма

„Да летиш с плавници“, 81 мин., документален филм, реж. Мария Аверина, сценаристи Мариана Светославова и Мария Аверина, оператори Георги Богданов и Борис Мисирков, композитор Петър Дундаков. Продуцент АГИТПРОП – Мартичка Божилова, с подкрепата на Националния филмов център. Филмът открива тазгодишното издание на фестивала *Master of Art*

време“ и заедно казваме „довиждане“ на епохата, чиято рожба е героят бунтар.

„До другата трева“ е сламката за завръщането на Алцек Мишев в пряк и преносен смисъл. Той, заедно с италианското си семейство, провокиран и подкрепен от филмовия екип, посещава България: Дупница в търсене на родната къща и гробището; при брат си на село; до параклиса в Рила – първото „работно място“; на летището в Крумово, където е бил новобранец; в непромененото бяло и празно ателие на Националната художествена академия; до Рилския манастир... Тези важни за артиста места не са в конфликт, а в съзвучие с дома му в Акуи Терме – собственоръчно възстановено заедно със съпругата му, архитект, палео от XVII в.; с преплуването на Атлантика, с музиката от небето и с Венецианските биеналета. Алцек Мишев във филмовата интерпретация живее в „реализиран сторреализъм“ – бягайки галеч от реализма, за да е галеч от соцреализма, смятайки да работи абстракционизъм, който се оказва изместен от концептуализъм, той ще премине през пърформансите като провокация, за да се върне към... син камък върху шперплат или обикновена химикалка. Без да влезе в системата на изкуството, както сам е пожелал.